

specielt i CSU-kredse. Bogen indeholder halvdokumentariske beretninger fra det græske diktators fængsler, avisudklip, protokoller fra retssager imod græske modstandsfolk og en beretning om Wallraffs protestaktioner i Grækenland i 1974, som indbragte ham fjorten måneders fængsel.

Ved hjælp af disse strejflys over græske forhold og over de tyske højrekredses holdning til dem, lykkes det forfatterne at påvise en del forbindelser imellem vesttysk kapital og det nye højre omkring Franz-Josef Strauss på den ene side og militærdiktaturet på den anden side. Dette er vel næppe noget nyt, og specielt Forbundsrepublikkens tvetydige holdning til det græske diktatur har længe været kendt. Bogens afgørende mangel er, at forfatterne ikke arbejder med et stringent fascismebegreb. De når ikke længere end til en meget engageret, men kun journalistisk beskrivende skildring af det græske diktators umenneskelige fremtoning og vesttyske kapitalist- og højrekredses velvillige holdning overfor dette regime. Spørgsmålet om diktaturets sociale og økonomiske indhold, om forudsætningerne for dets opståen og, sidst men ikke mindst, om dette diktatur i det hele taget kan betegnes som fascisme, findes der intet svar på. For historikeren og politologen er bogen derfor uden større værdi, om også de to forfatteres ærlige intentioner og deres politiske engagement bør anerkendes.

Hans-Norbert Lahme

John Wilson Lewis (udg.): The City in Communist China. Studies in Chinese Society, Stanford University Press, Stanford, 1971. xii+449 s. \$ 12.95.

Roderick MacFarquhar: The Origins of the Cultural Revolution. I: Contradictions Among the People 1956-1957. Oxford University Press, London, 1974. xii+439 s. £ 6.25.

Den politiske og erfaringsmæssige interesse for den socialistiske udvikling i Kina er meget udbredt. Dette viser sig osse gennem udgivelsen af en lang række bøger om forskellige aspekter af Folkerepublikken Kinas historie; desværre står bøgernes kvalitet og dermed osse deres anvendelighed som materiale angående de kinesiske erfaringer dog ikke altid i et rimeligt forhold til deres antal og omfang. Dette har sine årsager ikke alene i politisk-ideologiske forhold, der kommer til udtryk derved, at udviklingen i Kina f. eks. analyseres ud fra problemstillinger, der hører hjemme i de vestlige liberalistisk-kapitalistiske samfundssystemer; det skyldes osse store problemer med at få *reelle* og anvendelige, d.v.s. ikke udelukkende politiske informationer angående udviklingen i Kina. De to bøger, der skal omtales i det følgende, repræsenterer i så henseende to forskellige niveauer m.h.t. kvalitet og anvendelighed.

Lewis' antologi, der er det indholdsmæssige udbytte af en række Kinakyndiges symposium på St. Croix i 1968, indeholder foruden en generel indføring af Lewis selv 11 bidrag omkring forskellige spørgsmål i forbindelse med de kinesiske byers udvikling under Folkerepublikken; i disse bidrag behandles spørgsmål som lov og orden, moderniseringen i byerne og hvad der kaldes krisen i byerne i forbindelse med kulturrevolutionen. Det må siges til en vis grad at være problemstillinger fra amerikanske bysamfund, der præger disse artikler. Derfor synes jeg osse, at deres relevans kan være diskutabel hvad angår de kinesiske bysamfund. Dette forhindrer dog ikke, at der i bogen formidles en række informationer, der har almen interesse f. eks. i artiklen om beboerkomiteerne i byerne (af Janet Salaff). Som helhed må bogen dog siges at henvende sig til særlige specialister; derfor har jeg osse svært ved at se, at disse artikler har nogen større interesse uden for sådanne kredse.

I modsætning hertil rummer det første bind af Roderick MacFarquhars stort anlagte

analyse af baggrunden for og oprindelsen til Den Store Proletariske Kulturrevolution en del kvaliteter såvel m.h.t. informationer som m.h.t. vurderinger og synspunkter. MacFarquhar, der tidligere var redaktør for det velanskrevne *China Quarterly*, regnes osse som en af de bedst informerede Kinakendere i Vesten. Dette indtryk bestyrkes gennem denne grundige analyse, der er baseret på såvel alment tilgængeligt og oversat materiale som svært tilgængeligt kinesisk materiale. MacFarquhar opfatter Kulturrevolutionen såvel som en konflikt mellem de såkaldte to linier angående Kinas socialistiske udvikling som en magtkamp mellem forskellige personer inden for det kinesiske kommunistiske partis ledelse: »The Cultural Revolution was rooted in both principal and personal disputes«, s. 3. Det er disse principielle og personlige konflikter, han har ønsket at gøre rede for og søge at forklare. Oprindelsen til Kulturrevolutionen føres af forf. tilbage til midten af 1950'erne og dermed til den begyndende kinesiske debat om hvilken vej den kinesiske udvikling mod socialismen skulle følge.

Første bind omhandler årene 1956-1957; heri gives der en indgående redegørelse for de begivenheder og den interne diskussion, der fandt sted i Kina i forbindelse med virkningerne af SUKP's 20. partikongres i 1956 samt den nære afslutning på såvel kollektiviseringen inden for det kinesiske landbrug som på den første kinesiske femårsplan. Centralt i denne fase og i den kinesiske diskussion står osse *Mao Tse-tungs* væsentlige tale fra februar 1957: »Om den korrekte behandling af modsigelser inden for folket«, hvori Mao skitserede et af Kulturrevolutionens centrale temaer: den fortsatte eksistens af klasser og modsigelser og dermed osse af klassekamp under socialismen, således som det retrospektivt blev fremhævet af *Lin Piao* i hans beretning om Kulturrevolutionen på det kinesiske kommunistiske partis 9. partikongres i april 1969.

MacFarquhars indgående kendskab til kinesiske forhold og til det kinesiske sprog er baggrunden for hans særdeles grundige og undertiden for detaljerede og blot beskrivende gennemgang af denne fase af Kinas socialistiske udvikling. Dermed giver han en række informationer om disse års begivenheder. Jeg deler ikke alle MacFarquhars synspunkter m.h.t. denne væsentlige fase i den kinesiske udvikling; især synes jeg, at det er noget problematisk, at der fra MacFarquhars side lægges så megen vægt på enkeltpersoner og dermed på personers rolle i forbindelse med debatten om den kinesiske udviklings indhold og retning, d.v.s. at forf.s synsvinkel rettes mod det personlige forhold mellem *Mao Tse-tung*, *Liu Shao-chi* og *Peng Teh-huai* i stedet for mod det principielle indhold i debatten. Det må nok ses på baggrund af, at det er Kulturrevolutionens politiske side, der har haft MacFarquhars interesse.

Karl Christian Lammers

Jens Kampmann: Lavvækstsamfundet. Muligheder og konsekvenser. Fremad, Kbh., 1976. 79 s.

Denne lille bog er et bidrag til den aktuelle debat. *Jens Kampmann* tager afstand fra det han kalder yderstandpunkter, på den ene side tilhængerne af »nulvækst«, på den anden side dem der tror på uændret vækst. *Kampmann* gør i første afsnit rede for, hvorfor væksten må aftage. I næste afsnit forsøger han gennem eksempler at belyse vækstbegrebet. Eksemplerne er imidlertid dårligt valgte. Han forsøger således at sammenligne to lande, hvor det ene har individuel trafik, det andet kollektiv. Han påstår at det første land vil have stærkere vækst, fordi det større antal ulykker vil give større beskæftigelse til værksteder og hospitaler. Beskæftigelse er jo for det første ikke ensbetydende med vækst, og for det andet er der faktorer, der trækker den anden vej.

I bogens centrale kapitel ræsonnerer forfatteren sig til hvordan en lavere vækst vil på-